

Veileder for krav om tilbakebetaling av feilutbetalt bostøtte

Innhold	
Innledning.....	1
1. Generelt om tilbakekrav	1
2. Søkers opplysningsplikt	2
3. Innhenting av opplysninger fra tredjemann – bustøttelova § 8.....	2
4. Det rettslige grunnlaget for å kreve bostøtte tilbakebetalt.....	6
5. Maskinell etterkontroll av ligning	9
6. Vurdering av urimelighet ved maskinell etterkontroll	10
7. Behandling av saker der bostøttemottaker ikke er tilgjengelig	12
8. Tilbakekrav ved transport.....	13
9. Saksgang når vi krever tilbake bostøtte	13
10. Innkreving – Statens innkrevingssentral - SI	15
11. Behandling av klager som ikke er registrert i TBK system.....	16
12. Motregning.....	17
13. Særlig om foreldelse	17
14. Når skal forholdet anmeldes?.....	18
15. Maskinelle og manuelle saker	18
16. Behandling av manuelle saker i kommunen og i Husbanken.....	19

Innledning

Veilederen er for saksbehandlere i Husbanken som behandler krav om tilbakebetaling av bostøtte, samt kommunale saksbehandlere som behandler bostøttesaker. Den er et tillegg til veileder i regelverk for bostøtte. Veilederen gir en oversikt over de forhold som bør vurderes i forbindelse med behandlingen av tilbakekrav av feilutbetalt bostøtte.

De aktuelle paragrafene i bustøttelova og/eller forskrift om bostøtte er gjengitt i tilknytning til hvert tema.

1. Generelt om tilbakekrav

Bostøtte er en rettighetsbasert velferdsordning. Tildelingen er behovsprøvd og ordningens legitimitet er avhengig av at støtte bare utbetales til dem som har krav på det. Ordningen er basert på et tillitsforhold mellom søker og staten, der det er forutsatt at søker gir korrekte opplysninger om seg og sin husstand. Søker skal umiddelbart gi beskjed om endringer som kan ha betydning for beregningen av bostøtten. I motsatt fall vil feil utbetalt bostøtte kunne gi grunnlag for krav om tilbakebetaling.

De fleste tilbakekrav oppstår som følge av automatisk etterkontroll av skatteoppgjøret som utføres elektronisk i Husbankens systemer.

Det er kommunens oppgave å sørge for at søker får den veiledningen og hjelpen de trenger, både i forkant, for å forhindre krav om tilbakebetaling, og i etterkant når et krav først har oppstått.

I alle saker skal saksbehandlere både i kommunen og i Husbanken, følge opp og melde fra dersom det oppstår mistanke om at bostøttemottaker ikke har hatt rett til bostøtte. Saken skal undersøkes og meldes til Husbankens bostøttepool som registrerer sak i ekstranettet og overfører saken til Forvaltningskontoret.

2. Søkers opplysningsplikt

I søknaden om bostøtte skriver søker under på at alle opplysningene er korrekte. Opplysningene blir kontrollert og supplert med opplysninger fra offentlige registre.

Bostøtteforskriftens bestemmelse

§ 11 Opplysningsplikt om endringer

Søkjaren skal gje opplysningar til kommunen om endra forhold som søkjaren forstår eller bør forstå har verknad for utrekning og utbetaling av bustøtte.

I vedtaksbrevet blir søker oppfordret til å kontrollere vedtaket sitt.

Søker skal melde fra til bostøttekontoret i kommunen om endringer som er av betydning for stønadsforholdet, for eksempel ved skattefrie leieinntekter, meldepliktige inntekter (netto formue, kapitalinntekter, næringsinntekter, utenlandsinntekter, hvis søker flytter fra boligen han mottar støtte for, når husstandsmedlemmer flytter inn eller ut, eller dersom et husstandsmedlem blir student eller begynner i førstegangstjeneste i militæret.

3. Innhenting av opplysninger fra tredjemann – bustøtteleova § 8

Generelt

I 2015 fikk bustøtteleova en egen hjemmel i § 8, for innhenting av personopplysninger fra tredjeperson. §§ 8b – 8c omhandler adgangen til, og gjennomføringen av, masseinnhenting av opplysninger for kontrollformål. § 8 c, omhandler spesielt adgangen til, og vilkårene for, innhenting av opplysninger fra tredjemann ved mistanke om misbruk av ordningen. Bestemmelsen gir også adgang til innhenting av personopplysninger om andre enn søker. Disse endringene innebærer at Husbanken i langt større grad enn tidligere kan fremskaffe dokumentasjon i saker der det er konkret mistanke om svindel.

Bustøtteleova § 8

§ 8 Innhenting og handsaming av personopplysningar

Husbanken og kommunane kan utan hinder av teieplikt påleggje offentlege styresmakter, långjevarar, utleigarar, burettslag, eigarseksjonssameige og postoperatør å gje opplysningar som er nødvendige for å kontrollere om vilkåra for å få bustøtte er oppfylte eller har vore oppfylte i tilbakelagde periodar. Husbanken og kommunane kan hente inn slike opplysningar direkte frå instansane som er nemnde i første punktum, og nytte dei i sakshandsaminga utan samtykke frå den det gjeld. Den som blir pålagt å gje opplysningar i medhald av paragrafen her, kan ikkje krevje godtgjering. Personopplysningsloven § 20 om informasjonsplikt gjeld. Reglane og bevisfritak i tvisteloven §§ 11-8 og 22-9 gjeld tilsvarende.

De fleste av de opplysninger det er aktuelt å kontrollere mot etter § 8 er opplysninger som innhentes maskinelt hver måned i forbindelse med vedtakskjøring. Men bestemmelsen gir også adgang til alltid og uten grunn, å kontrollere opplysninger som er gitt av søker. Det er en begrenset krets som kan spørres om opplysninger som har betydning for retten til bostøtte. Med mindre det er mistanke om at noe er galt, (da brukes normalt bustøtteleova § 8 c) bør det vanligvis bare spørres etter typiske registeropplysninger eller hva som betales i leie. Men bestemmelsen åpner også for å be om opplysninger om hvor søker faktisk er bosatt, dersom noen av dem som er oppgitt i bestemmelsen kan tenkes å vite dette.

Fra 2019 blir det foretatt regelmessige kontroller mot Lånekassen for søkere som mottar lån og stipend.

Formkrav ved innhenting av opplysninger

Ved innhenting av opplysninger fra tredjeperson skal dette gjøres ved skriftlig henvendelse, med opplysning om formålet med innhenting, hjemmelsgrunnlag og klageadgang.

Etter tvisteloven § 22-9 har nåværende og tidligere ektefelle/samboer, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, og søsken ikke plikt til å gi informasjon om forhold de har blitt meddelt av vedkommende. Det samme gjelder om forhold som kan medføre straff for vedkommende selv, eller for nær personkrets. Hvis det vurderes som nødvendig å forespørre personer som omfattes av tvisteloven, må det opplyses om at vedkommende ikke har plikt til å svare.

I denne type saker må det også løpende vurderes om innhenting av opplysninger kan medføre fare for bevisforspillelse.

Plikten til å varsle om innhenting av opplysninger (POL brev) jf personopplysningsloven § 20

Normalt vil søker ha fått tilstrekkelig varsel i forbindelse med søknaden, når det hentes inn opplysninger etter § 8. Det bør likevel foretas en konkret vurdering i den enkelte sak.

Bustøttelova § 8 c

§ 8 c Innhenting av opplysninger fra tredjeperson

Kommunen, Husbanken eller særskilt utpeika einingar kan påleggje alle som kan ha informasjon som er eigna til å belyse saka, å gje opplysningar som er nødvendige for å avdekkje eller avgrense urettmessig utbetaling av bustøtte. Vilkåret er at det ligg føre ein rimelig grunn til mistanke om at det er skjedd eller vil skje urettmessig utbetaling av bustøtte. Opplysningar kan krevjast også om andre enn mottakaren av bustøtte.

Reglane om informasjonsplikt i personopplysningsloven § 20 gjeld for opplysningar som er henta inn etter paragrafen her, men den registrerte har først krav på informasjon når kontrollen er ferdig utført. Den som blir pålagt å gje opplysningar eller innsyn i dokument m.m. i medhald av paragrafen her, skal gje det utan hinder av teieplikt. Helseopplysningar som ligg under teieplikt i helsepersonelloven, kan ikkje hentast inn etter denne føresegna. Den som blir pålagt å gje opplysningar eller innsyn i dokument, pliktar å gjere dette utan godtgjering. Reglane om bevisfritak i tvisteloven §§ 22-8 og 22-9 gjeld tilsvarande.

Bestemmelsen gir både kommunen og Husbanken anledning til å innhente informasjon, men Husbanken legger til grunn at det kun er Husbankens saksbehandlere som arbeider spesielt med tilbakekrav, som i praksis foretar undersøkelsene. De saksbehandlerne som får slik fullmakt, skal ha spesiell opplæring i hvordan bestemmelsen skal benyttes. I NAVs rundskriv er adgangen spesielt begrenset når det gjelder krav om opplysninger fra finansinstitusjoner. NAV legger videre til grunn at det ikke skal kunne innhentes opplysninger fra regnskapsfører og revisor. Husbanken finner at det samme må legges til grunn for vårt vedkommende.

Husbanken kan kreve opplysninger fra alle som kan ha informasjon som er egnet til å belyse saken. Bestemmelsen er først og fremst aktuell når det ikke er mulig å gjennomføre registerkontroll, eller når en ikke kan kontrollere opplysninger maskinelt. Adgangen til innhenting av opplysninger fra tredjeperson gjelder kun dersom det foreligger en konkret mistanke om misbruk, enten som følge av tips eller om andre forhold vekker mistanke. Hjemmelen er vidt utformet for å sikre at den vil virke slik den er ment å gjøre. Bestemmelsen må derfor praktiseres med varsomhet. Husbanken skal for eksempel aldri ta kontakt med naboer til en bostøttemottaker for å få opplysninger.

Bestemmelsen fastslår at adgangen til å innhente opplysninger etter første og andre punktum også omfatter opplysninger om andre enn stønadstakeren. Bestemmelsen er tilføyd for at det ikke skal være tvil om bestemmelsens rekkevidde.

At opplysningene må falle inn under første og andre ledd innebærer at opplysningene må være nødvendige for å kontrollere om vilkårene for bostøtte er eller har vært oppfylt. Ettersom retten til

bostøtte er avhengig av inntekten til samtlige som bor i husstanden, må adgangen til å innhente kontrollopplysninger omfatte opplysninger om andre enn stønadstakeren. Det kan da innhentes opplysninger om ektefellens inntekt. Et annet eksempel er når en søker oppgir å være enslig forsørger, hvilket forutsetter at søker ikke lever sammen med den andre forelderens. Det kan da innhentes opplysninger om den andre forelderens adresse eller bosted.

Før bestemmelsen benyttes, skal saksbehandler forsøke å få opplyst saken på andre måter. For eksempel ved søk i åpne kilder så som aviser, nummeropplysningen 1881, facebook ol. For å avdekke fiktive leieforhold og juks med husleibeløp, er det mulig å pålegge banken til bostøttemottakeren å gi opplysninger om det blir betalt husleie, og i tilfelle med hvilket beløp. Som vist til foran, er det forutsatt at dette kun skal kunne gjøres unntaksvis. I bostøttesaker er det først og fremst i saker der man mistenker at det bor en tredje person i bostøttesøkers husstand som ikke er oppført i søknaden, og som ikke er registrert i folkeregisteret, at behovet for undersøkelser etter § 8 c er størst.

Nærmere om kravet til rimelig grunn til mistanke i § 8 c, andre punktum.

Det er en forutsetning for å innhente opplysninger om tredjepart, at det foreligger «rimelig grunn til mistanke» om misbruk av bostøtte. Kriteriet «rimelig grunn til mistanke» skal forstås på samme måten som andre lover som har dette beviskravet. Folketrygdloven har det samme begrepet. Se også [NAV's rundskriv § 21-4](#).

Det er tilstrekkelig at Husbanken mener at det er trolig at bostøtten blir misbrukt, og at en har vurdert det som nødvendig å hente inn flere opplysninger for å avkrefte eller stadfeste denne mistanken. Vurderingen beror derfor på et skjønn.

Mistanke om at det har skjedd eller kan skje urettmessige utbetalinger kan oppstå som en konsekvens av konkrete henvendelser fra tredjeperson, gjennom målrettede kontroller, opplysninger i den ordinære saksbehandlingen m.v.

I forarbeidene til folketrygdloven § 21-4 a, Ot.prp.nr.76 (2007-2008), fremgår at vilkåret om «rimelig grunn til mistanke» ikke stiller krav om sikkerhet for at det har skjedd eller vil skje urettmessige utbetalinger. Det må imidlertid være forhold i saken som indikerer dette, og som taler for at man ser nærmere på saken.

Videre fremgår det at «rimelig grunn til mistanke» skal forstås på omtrent samme måte som «rimelig grunn til undersøkelse» i straffeprosessloven § 224 første ledd. I forarbeidene til denne bestemmelsen, Ot.prp.nr.60 (2004-2005), sies det at det ikke kan oppstilles noe minstekrav for å iverksette etterforskning, men at det i tvilstilfeller kan være nyttig å vurdere tre momenter som stikkordsmessig angis som sannsynlighet, forholdsmessighet og saklighet. Det kan ikke utledes noe krav om at det er mistanke om at det allerede er begått en straffbar handling. Dersom det dreier seg om mindre alvorlige straffbare handlinger, bør det stilles krav om en viss sannsynlighet for at den straffbare handlingen begås eller er begått før etterforskning iverksettes. På den annen side må etterforskning kunne iverksettes på grunnlag av opplysninger om at noen er i ferd med å begå eller har begått en svært alvorlig straffbar handling, selv om sannsynligheten for at det er hold i opplysningene er meget liten.

I saker hvor det er mistanke om misbruk av bostøtte, må det foretas en tilsvarende avveining av de kryssende hensyn som gjør seg gjeldende i saken. Dersom den innledende vurderingen av forholdet og opplysninger innhentet fra tilgjengelige registre, indikerer at det kan ha skjedd eller vil kunne skje urettmessige utbetalinger, vil det foreligge rimelig grunn til mistanke og grunnlag for å vurdere ytterligere kontrolltiltak. Dersom det ikke foreligger slike forhold, skal hjemmelen ikke brukes til innhenting av opplysninger.

Eksempler på opplagte tilfeller der det er rimelig grunn til mistanke

- Søker oppgir selv forhold som tilsier misbruk, for eksempel at biperson er del av husstanden. Dette kan skje enten i ny søknad, i samtale med saksbehandler, i forbindelse med søknad om startlån eller lignende.
- Biperson selv opplyser å være eller ha vært del av husstanden til bostøttesøker.
- Det fremkommer av folkeregisteret at biperson er registrert på søkeradresse uten å være oppført i søknaden.
- Utleier av bolig opplyser at søker som mottar vedtak på adressen ikke bor der

Ved litt mer usikre tilfeller

Sjekk først åpne kilder. Felles for disse er at mistanken først bør forsøkes styrket ved søk i åpne kilder som aviser, internett, 1881, Facebook, Instagram ol. Dersom det ikke finnes opplysninger i slike kilder, skal imidlertid ikke dette utelukke fortsatt grunn til mistanke. I enkelte tilfeller vil det kunne styrke mistanken at partene har unnlatt å etterlate spor som kan bidra til at forholdet blir oppdaget.

Eksempler

- Bostøttesøker får ett eller flere barn med biperson som har flyttet ut. Et slikt tilfelle medfører ikke uten videre at det er grunn til å tro at de fortsatt bor sammen, men gir grunn til å undersøke saken. Kravet til rimelig grunn til mistanke anses oppfylt
- Anonymt varsel. Anonyme varsler kan bære preg av hevnmotiv, hvilket gir grunn til å opptre varsomt, men saksbehandler skal ikke se bort fra henvendelsen.
- Anonyme varsler kombinert med tidligere misbruk av bostøtteordningen, bidrar også til å styrke kriteriet «rimelig grunn til mistanke»
- Anonymt varsel kombinert med søk i folkeregister der det fremkommer at biperson bor på adresse til søkers foreldre, egne foreldre, eller en adresse der det er registrert mange andre personer som gjør det lite sannsynlig at biperson bor der.

Som nevnt innledningsvis bør mistanken søkes styrket ved søk i åpne kilder, før adgangen til undersøkelser etter § 8 c, 2. ledd benyttes.

Dersom en samlet vurdering gjør at saksbehandler finner rimelig grunn til mistanke, vil det ofte foreligge grunnlag for å sende bostøttesøker et forhåndsvarsel om mulig tilbakekrav. Ved tvil, kan det være hensiktsmessig å gjøre dette før det foretas ytterligere undersøkelser i medhold av § 8 c, 2 pkt. Ved et forhåndsvarsel får søker mulighet til å tilbakevise mistanken, samt fremskaffe dokumentasjon som gjør at det ikke blir nødvendig å foreta ytterligere undersøkelser av bipersonen.

Nav loven

§ 7, tredje ledd

Opplysninger til andre forvaltningsorganer kan gis når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver, for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade på noens helse eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige.

Mistanke om misbruk av bostøtteordningen oppstår ofte etter tips fra NAV, hjemlet i denne bestemmelsen. NAV har da som hovedregel hentet inn nødvendig grunnlagsmateriale slik at Husbanken ikke trenger å foreta ytterligere undersøkelser.

På samme måte kan Husbanken be NAV om opplysninger dersom vi har mistanke om misbruk og det er grunn til å tro at NAV kan ha informasjon om vedkommende søker. Lykkes vi i å få opplysninger på denne måten, slipper vi å gå veien om å innhente opplysninger fra tredjeperson i medhold av § 8 c.

Informasjonsplikt ved innhenting av opplysninger fra tredjeperson (POL brev)

Etter § 8 c annet ledd gjelder reglene om informasjonsplikt i personopplysningsloven § 20 også for opplysninger som er innhentet etter bestemmelsen i § 8 c. Det er presisert at den registrerte først har krav på informasjon når kontrollen er ferdig gjennomført.

Husbanden har utferdiget standard personopplysningsbrev (POL brev) som skal sendes tredjeperson i disse sakene.

4. Det rettslige grunnlaget for å kreve bostøtte tilbakebetalt

§ 10. Rett til å krevje for mykje utbetalt bustøtte tilbake

Husbanden kan krevje bustøtta tilbake dersom

- a) mottakaren visste eller burde ha visst at han eller ho ikkje har hatt krav på støtte,*
- b) mottakaren eller nokon som har handla på vegne av mottakaren, aktaust har gjeve galne eller mangelfulle opplysningar,*
- c) Husbanden eller kommunen har gjort mistak og mottakaren burde ha skjøna det, eller*
- d) etterkontroll syner at husstanden i perioden det er motteke bustøtte for, har hatt inntekt og/eller formue som overstiger grenser gjevne av departementet i forskrift. Det gjeld utan omsyn til kven som er skuld i at det er utbetalt for mykje.*

Departementet kan i forskrift gje reglar om tilbakebetaling av bustøtte.

I henhold til bestemmelsene i a – c, er det en forutsetning at søker eller den som har handlet på søkers vegne burde visst at støtten ble beregnet på feil grunnlag. For tilbakekrav på grunnlag av maskinell etterkontroll av ligning, er det lagt til grunn et objektivt ansvar. Det vil si at bostøtten kan kreves tilbake uavhengig av hvem som er skyld i feilutbetalingen.

Bustøtteleva § 10 punkt a-c var i hovedsak en videreføring av § 27 i bostøtteforskriften fra 2009, mens § 10 d), som omhandler maskinell etterkontroll av ligning trådte i kraft fra 01.01.2013.

Etterkontrollen for 2012 ble behandlet etter regelverket som gjaldt på det aktuelle tidspunktet, det vil si § 27 i bostøtteforskriften fra 2009. I følge § 27 i forskriften fra 2009, skulle det også i etterkontrollsaker vurderes om søker hadde mottatt bostøtten i strid med god tro eller ikke. Fra og med etterkontrollen for 2013 gjaldt bustøtteleva § 10 d, og bostøtten kunne kreves tilbake uavhengig av om søker hadde vært i aktsom god tro.

Aktsomhetsnormen

Det avgjørende spørsmålet i forbindelse med vurderingen av om det skal treffes vedtak om tilbakebetaling etter bestemmelsene i bustøtteleva § 10 a-c, er om søker har mottatt bostøtte i strid med god tro. Har søker trodd at han mottok bostøtte rettmessig?

I samsvar med rettspraksis, skal det legges til grunn en streng aktsomhetsnorm ved vurderingen av om mottaker har vært i aktsom god tro eller ikke. Vi forventer at søkere setter seg inn i informasjonen de får i søknaden, vedtaksmeldinger og annet. Er noe uklart, må søker sørge for å få dette avklart, gjerne ved å ta kontakt med kommunen eller med Husbanden.

Under har vi beskrevet noen situasjoner der det kan oppstå tvil om urettmessig utbetalt bostøtte skal kreves tilbake eller ikke.

Aktsomhetsnormen når bostøttemottaker er fremmedspråklig

Fremmedspråklige kan ikke påberope seg at de ikke forsto innholdet i vedtaket på grunn av manglende språkkunnskaper. Det forventes at bostøttemottaker gjør seg kjent med innholdet i tilsendte dokumenter, og at han/hun skaffer tolk dersom dette er nødvendig. Dette er i samsvar med praksisen innenfor trygderetten.

Når det dokumenteres at søker har vært avhengig av hjelp og søker har hatt grunn til å stole på informasjon og bistand gitt av kommunen/flyktningkontoret, har vi i flere tilfeller likevel konkludert med at søker har vært i aktsom god tro.

Aktsomhetsnormen når søker har spesielle utfordringer

For søkere med evnemessige begrensninger, vil det i visse tilfeller måtte legges til grunn at søker verken forsto eller burde ha forstått at han mottok bostøtte urettmessig. Dette kan gjelde rusmisbrukere, psykisk utviklingshemmede, psykisk syke eller andre med alvorlig skade og nedsatt funksjonsevne. I disse sakene må det gjøres en konkret og individuell vurdering av stønadsmottakerens vurderingsevne. Det forutsettes dokumentert at diagnosen eller tilstanden har hatt betydning for hva vedkommende hadde mulighet til å forstå eller følge opp. Det er altså ikke tilstrekkelig at det dokumenteres at søker for eksempel har en psykisk lidelse.

Dersom vedkommende har en oppnevnt verge til å ivareta sine interesser, vil krav om tilbakebetaling gjøres gjeldende uavhengig av søkers egen tilstand, jf. bustøttelova § 10 b)

Aktsomhetsnormen ved flytting, herunder flytting til pleiehjem/omsorgsbolig

I vedtaket opplyses vi om plikten til å melde fra om flytting, og at det eventuelt må sendes ny søknad på en ny bolig. Normalt kreves bostøtten tilbake dersom søker har unnlatt å melde flytting. Dersom det i ettertid viser seg at søker er berettiget til omtrent tilsvarende bostøtte i ny bolig, unnlater vi likevel å kreve støtten tilbake.

Tidligere hadde kommunen som utleier, også ansvar for å melde flytting når en leietaker flytter til, eller fra en kommunal bolig. Denne bestemmelsen har nå falt bort. Etter folkeregistreringsloven § 7-1 har offentlige myndigheter, herunder kommunen, fortsatt plikt til å melde fra til registermyndigheten når de blir kjent med endringer eller feil i tidligere gitte opplysninger. Dette innebærer at kommunen skal gi beskjed til folkeregisteret dersom de blir kjent med at personer i kommunen er registrert med feil adresse. Kommunen har imidlertid ikke lenger ansvar for å melde flytting på vegne av leietaker.

Hvis søker flytter til pleiehjem eller omsorgshjem og flytting ikke blir meldt, vil det som oftest skyldes at verken kommunen eller andre pårørende har sørget for å melde fra. I slike tilfeller kan ofte ikke søker selv lastes for feilen. Resultatet kan bli at vi ikke krever tilbakebetaling – i hvert fall hvis mottaker ikke har noen form for formue.

Dersom mottaker som følge av bostøtteutbetalingen har formue eller penger på konto, er det likevel ønskelig å prøve å få bostøtten tilbakebetalt. Har søker verge, sender saksbehandler forhåndsvarsel og vedtak dit. Det er også mulig å prøve å komme i kontakt med nære pårørende. Finnes det ingen som ivaretar søkers økonomiske interesser, vil det imidlertid være vanskelig å fremme et krav overfor en person som er svekket av alderdom og ikke kan ivareta sine egne anliggender. Dette kan være grunn til å henlegge saken.

Aktsomhetsnormen når søker er student

I søknadsskjema skal det krysses av for om noen i husstanden er student eller ikke. Dersom søker er student med rett til studielån, og ikke enslig forsørger med barn i husstanden, har han/hun ikke krav på bostøtte. Dersom det ikke er krysset av og det senere viser seg at søker var student, skal bostøtten kreves tilbake. Husbanken foretar kontroll mot Lånekassen, der vi får tilsendt lister over bostøttesøkere som også mottar lån og stipend, ikke har barn i husstanden og/eller er i arbeidsrettet tiltak.

Det forekommer at bostøttemottaker begynner å studere etter at søknaden ble levert og innvilget.

- I vedtakene frem til og med 2013, var det ikke spesifisert at bostøttesøker måtte gi beskjed dersom han/hun begynte å studere. I noen tilfeller kan det derfor være grunn til å anse bostøttemottaker for å ha vært i god tro ut 2013, selv om han/hun ikke har meldt fra om påbegynte studier. Det må likevel foretas en konkret vurdering av aktsomheten i det konkrete tilfelle. Normalt bør en person forstå at han/hun ikke lenger har krav på bostøtte når han/hun begynner å studere og mottar lån og stipend. I enkelte tilfeller kan det også være grunn til å stille strengere krav til aktsomheten for studenter enn for andre med liten eller ingen videre utdannelse

- Fra 2014 inneholder vedtakene informasjon om at bostøttesøker måtte gi beskjed om studier. Mangelfull informasjon i vedtakene er ikke lenger noen unnskyldning for ikke å ha gitt beskjed i forbindelse med oppstart av studier.

I enkelte saker har søker krysset av i papirsøknad for at han/hun er student, uten at kommunen har registrert det. Som hovedregel vil vi fortsatt kunne legge til grunn at søker burde ha forstått at han/hun ikke hadde rett til bostøtte. Men det må likevel foretas en konkret vurdering. For søkere som er vanskeligstilte og som har fått veiledning av kommunen, kan kravet til aktsom god tro være oppfylt. Dette gjelder for eksempel asylsøkere som skal fullføre ungdomsskole og videregående skole. Se for øvrig avsnitt om Bustøttelova § 10 c), når kommunen eller Husbanken har gjort feil.

Vi har også i stor grad tatt hensyn til at det i søknadsskjema og vedtak ikke var spesifisert at elever og lærlinger også er å regne som studenter. Papirsøknader er nå endret på dette punktet, og det samme kommer til å gjelde e-søknaden.

Fra 2019 foretar Husbanken regelmessige kontroller mot rapporter fra Lånekassen over bostøttemottakere som også mottar lån/stipend. Søkere som har barn i husstanden eller er i arbeidsrettet tiltak, skal holdes utenfor kontrollen.

Den første kontrollen tilbake i tid gjelder studieåret 2017/2018. Saksbehandler har fortsatt anledning til å opprette krav for lenger tid tilbake når det fremstår klart at bostøtte har vært kombinert med lån og stipend også før høsten 2017.

Etter Bustøttelova § 4,2 ledd, bortfaller ikke retten til bostøtte dersom søker ikke lenger har rett til studielån. Da kreves bostøtten heller ikke tilbake. Det samme gjelder når søker betegnes som student, men det fremkommer at han/hun er med i et arbeidskvalifiseringsprogram iverksatt av det offentlige. Vi krever derfor ikke tilbake bostøtten når

- Studenten mottar uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad eller kursstønad
- Studenten/eleven starter i grunnskole eller videregående skole året de fylte 25 år eller senere (med voksenrett)
- Studiet/opplæringen er et arbeidsrettet tiltak etter avtale eller individuell plan med NAV/kommunen (gjelder også de med ungdomsrett i grunn- og videregående skole)
- Vi har hatt en liberal praksis når det gjelder søkere med ungdomsrett da de også ofte er i et arbeidsrettet tiltak og mottar flyktningstipend.

Dersom student i husstanden er biperson og barn av søker, bortfaller ikke retten til bostøtte. Det samme gjelder dersom biperson/barn er utenlandsstudent med folkeregistrert adresse hos bostøttesøker.

Det er laget en egen sjekkliste for oppfølging av saker med tilbakekrav mot studenter som er lagt ut på sharepoint.

Aktsomhetsnormen for søker som er lærling

Lærlinger sidestilles med studenter dersom de har rettigheter til finansiering fra lånekassen. Reglene er noe kompliserte, fordi noen lærlinger har rett til ytelser fra lånekassa, mens andre ikke har det. Fordi regelen er uklar, så har listen for god tro vært lagt lavt i disse tilfellene. I praksis har vi ikke lagt så stor vekt på hvorvidt søker er/har vært lærling, men heller lagt vekt på hvor høy inntekten har vært. Dersom lærlingen har mottatt lån og stipend i tillegg til lønn, er det likevel i større grad grunn til å anse at søker burde forstått at han ikke også hadde rett til bostøtte. Det vil ofte være hensiktsmessig å ta denne typer saker opp i felleskap før det treffes en endelig avgjørelse.

Når kommunen eller Husbanken har gjort feil

Bostøtten skal som hovedregel kreves tilbake selv om kommunen eller Husbanken har gjort en feil, jf. bustøttelova § 10 c).

Det forekommer at bostøttemottaker selv opplyser om forhold som har betydning for bostøtten, uten at det blir registrert av kommunens saksbehandler. Dersom vi etter en konkret vurdering finner at søker likevel burde ha forstått at han/hun ikke hadde krav på støtten, skal bostøtten kreves tilbake. I mange av denne typen saker blir konklusjonen imidlertid at søker har vært i aktsom god tro. Kommunens feil må naturligvis være dokumentert.

Vi tar også ofte hensyn til søker der han/hun har fått direkte feilinformasjon fra kommunen og hatt grunn til å slå seg til ro med det.

Ett eksempel som ble praktisert før den nye hjemmelen for etterkontroll i bustøttelova § 10 d) trådte i kraft, gjaldt bostøttesøkere med introduksjonsstønad. Noen kommuner formidlet til søker at de uansett hadde krav på bostøtte så lenge de mottok introduksjonsstønad. Det ble derfor søkt bostøtte selv om flere i husstanden mottok introduksjonsstønad. Det samme gjaldt om bostøttesøker hadde jobb ved siden av introduksjonsstønaden. For at vi ved vurderingen av krav om tilbakebetaling skulle kunne ta hensyn til feilinformasjonen, måtte den dokumenteres. Etter hvert utviklet det seg en praksis der vi fortsatt tok slike hensyn ved tilbakekrav etter bustøttelova § 10 d, selv om bostøtten etter denne bestemmelsen kunne kreves tilbake uten hensyn til søkers skyld. Etter at vi gikk over til å beregne bostøtte etter a-ordningen, har denne problemstillingen bortfalt.

5. Maskinell etterkontroll av ligning

Forskrift om bustøtte § 14

Dersom korrigerede opplysninger fra a-ordninga eller etterkontroll syner at mottakaren har fått utbetalt for lite eller for mykje bustøtte etter forskrifta her, skal det gjennomførast eit etteroppgjær.

Husbanden hentar inn oppdaterte opplysningar frå a-ordninga til fastsetting av formue og inntektsskatt for det same året.

Dersom det er utbetalt for høg bustøtte fordi mottakaren hadde høgare inntekt og formue enn det som er lagt til grunn da støtta vart vedteken, skal for mykje utbetalt bustøtte motreknast mot seinare bustøtte eller krevjast tilbake med mindre anna følgjer av siste ledd.

Dersom det er utbetalt for låg bustøtte fordi mottakaren hadde lågare inntekt og formue enn det som er lagt til grunn da støtta vart vedteken, skal for lite utbetalt bustøtte betalast ut til mottakaren med mindre anna følgjer av siste ledd.

For lite utbetalt bustøtte skal ikkje etterbetalast dersom summen er lågare enn 30 prosent av rettsgebyret, jf. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr. For mykje utbetalt bustøtte skal ikkje betalast tilbake dersom summen er lågare enn eitt rettsgebyr.

Fra og med 2017 gikk Husbanken over til å beregne bostøtte på grunnlag av faktisk inntekt som ble innrapportert fra arbeidsgiver til Skatteetaten for hver enkelt måned. Dersom det i etterkant viser seg at innrapporteringen har vært feil, foretar Husbanken en ny beregning på grunnlag av ny korrigeret inntekt for den/de aktuelle månedene. Den nye beregningen kan føre til at søker får en ny utbetaling dersom innrapportert inntekt har vært for høy. Blir den først innrapporterte inntekten korrigeret opp til et høyere beløp, vil den nye beregningen kunne føre til at søker må betale tilbake det for mye utbetalte beløpet. Dersom søker får avslag på grunn av for høy inntekt 3 måneder etter hverandre, vil bostøttesøknaden bortfalle den fjerde måneden, og søker vil måtte søke på nytt.

Den nye beregningen innebærer at søker ikke lenger trenger å gi beskjed om inntektsøkning. Ordningen forutsetter at søker i søknaden gir korrekte opplysninger om formue, næringsinntekt, utenlandsinntekt og eventuelle skattefrie leieinntekter.

Hvert år blir det som tidligere foretatt en etterkontroll av ligning når denne foreligger. Dersom samlet inntekt inkludert formue, næringsinntekt, kapitalinntekt og utenlandsinntekt, viser seg å være høyere enn den inntekten som ble lagt til grunn da bostøtten ble beregnet, vil bostøtten bli krevd tilbake.

6. Vurdering av urimelighet ved maskinell etterkontroll

Forskriften legger i likhet med loven til grunn, at Husbanken *kan* kreve tilbake feilutbetalt bostøtte. Ved etterkontroll etter at a-ordningen trådte i kraft skal det mye til for at feilutbetalt bostøtte ikke blir krevd tilbake.

Nedenfor følger eksempler på foretatte vurderinger av urimelighet.

Formue

Formuestillegg kan være en årsak til at søker blir fanget opp av etterkontroll. Utgangspunktet er at formuen fordeles over hele året. Dersom søker dokumenterer at formuen ble mottatt i løpet av ligningsåret, kan vi fortsatt avkorte kravet med månedene forut for det tidspunkt søker fikk formuen. Relevant dokumentasjon vil for eksempel være kontoutskrift som viser når pengene kom inn på konto. Ved sparing vil vi kreve tilbake fra det tidspunkt det dokumenteres at formuen vippet over grensen. Søker vil da anses for å ha hatt formue etter skjæringspunktet uavhengig av om formuen etterpå har ligget både over og under grensen.

Formue som skyldes erstatningsutbetaling

Skadeserstatning regnes ikke som skattbar inntekt, mens formue som skyldes skadeserstatning i utgangspunktet følger de vanlige reglene om formuestillegg.

Formue som skyldes erstatningsutbetaling/voldsoffererstatning, og som bidrar til at samlet inntekt kommer over MPG, skal medregnes fra det tidspunktet erstatningen ble utbetalt.

Vi ser likevel bort fra formue som skyldes visse engangs erstatnings og forsikringsutbetalinger til barn etter skattelovens§ 4-22. Det kan være nødvendig å spørre søker om skatteetaten har gjort unntak for skatteplikt i det enkelte tilfellet. Unntaket gjelder bare så lenge skatteyter er 21 år eller yngre i inntektsåret. Etter fylte 22 år, er formuen skattepliktig. Da skal den også medtas ved vurderingen av om søker har hatt rett til bostøtte eller ikke.

Barns formue

Fra og med 2017 kan foreldre som har høy netto formue fordi de skatter for barns formue, be om å få trukket fra barnets formue. I slike tilfeller ber vi om dokumentasjon fra overformynderiet/fylkesmann, kopi av selvangivelse eller annen dokumentasjon hvor det klart framgår at formuen tilhører barnet. Bostøtten skal da ikke kreves tilbake.

Lottogevinst og arv

Lottogevinst og arv går under formue. Vi krever ikke tilbake bostøtten for perioden før gevinst/arv dersom inntekt/formue før dette var under grensen.

Formuestillegg ved høy ligningsverdi av bolig

Departementet har vurdert og tatt stilling til hvordan søkere som blir fanget opp av etterkontroll på grunn av høy ligningsverdi på bolig skal håndteres. For søkere med eid bolig, blir formuestillegget som følge av økt ligningsverdi, justert ned til ligningsverdien i siste vedtak. Etter hvert som gjelden på boligen blir redusert, vil ligningsverdien likevel føre til økt formue som kan resultere i et tilbakekrav.

Sekundærbolig bidrar i utgangspunktet til høy formue som skal medregnes. Når det er snakk om bolig som eies av søker og frasepartert partner der den andre parten fortsatt bor i boligen og skifte tar tid, godtar vi å legge til grunn at boligen lignedes som primærbolig. Ofte er det også gjeld på boligen som kun kommer frem på den andre partens skattemelding. Heftelser på eiendommen kan for eksempel sjekkes ved søk på Eiendomsverdi, eller ved å spørre søker direkte. Søker vil ikke få fradrag for eid bolig slik at dersom boligen ikke er belånt, vil formuen allikevel kunne bli for høy. Ved mistanke om at søker eier del av bolig i uskiftet bo, bør disse forholdene undersøkes før vi treffer vedtak. Søker har ofte advokatbistand fra før, slik at det er lett å be advokat om å bistå med klage.

En klage vil medføre krav om saksomkostninger etter forvaltningsloven § 36, mens en innsigelse ikke medfører slike kostnader.

Vi har også eksempler på at søker har flyttet til omsorgsbolig med rett til bostøtte, samtidig som han/hun står som deleier av bolig i felleseie der ektefelle bor i den eide boligen. Det kan være vanskelig å endre på eierforholdene i en slik situasjon. I disse tilfellene legger vi også til grunn primærboligverdi. Samtidig sjekker vi om ektefellene har gjeld med pant i boligen. Søker får fortsatt ikke fradrag i ligningsverdien for eid bolig slik at verdien kan gi formue selv om primærboligverdi legges til grunn. I brev til søker informerer vi om at de kan kontakte skatteetaten for å bli lignet med primærbolig samt få fordelt en halvpart av eventuell gjeld på begge låntakere. Søker vil da også kunne få rett til fortsatt løpende bostøtte.

Skadeserstatning

Det hender at mottaker fører opp feil slik at skadeserstatning blir oppført som skattbar inntekt. Vi kan se bort ifra skadeserstatning når dette dokumenteres. Men dersom skadeserstatningen bidrar til formue skal formuen fortsatt medregnes.

Etterbetaling av trygd

Husbanken har etablert en praksis der vi ikke krever tilbake bostøtte når inntekten skyldes etterbetaling av trygd for tidligere år. Søker får nå avslag på bostøtte den eller de månedene etterbetalingen blir utbetalt. Formue som følge av etterbetaling vil fortsatt kunne medføre tilbakekrav.

Selvstendig næringsdrivende

Det er ofte uforutsigbart for en næringsdrivende når penger blir innbetalt. Vi regner næringsinntekt som inntjent det året de blir innbetalt, og det tas ikke hensyn til at bostøttmottaker hadde ventet å få inn pengene året etter. Næringsinntekten fordeles over hele året.

I tilfeller der søker har avsluttet eller startet næring i løpet av ligningsåret, må han/hun dokumentere når næringen ble opprettet eller når den ble avsluttet. Samlet næringsinntekt ifølge ligning, vil da bli fordelt på det antall måneder søker var næringsdrivende.

Vi har videre konkludert med at vi godtar å se bort fra næringsinntekt tidligere på året dersom søker dokumenterer at inntjeningen startet på et visst tidspunkt, og det fremkommer at søker ga beskjed om økningen så snart han ble kjent med den slik at bostøtten ble justert/stanset. Vi fant at departementets brev av 16.1.19 ga rom for en slik praksis:

«Ved anvendelsen av § 14 er det relevant å ta hensyn til et rimelig resultat». Departementet trekker inn argumentene i sitat fra folketrygdlovens forarbeider om at avregning ikke kan skje dersom det ikke har vært noe å melde fra om. Departementet sammenligner økt formuesverdi med eksemplene om næringsdrivendes inntekt som ikke er kjent før årsregnskapet er lagt frem.

For at vi skal kunne se bort fra næringsinntekt månedene før inntjening forutsetter vi at søker har gitt beskjed når inntekten økte og at tidsrom for inntjening er dokumentert.

Registrering av næringsinntekt deler av året

Ved registrering av næringsinntekt deler av året, fører vi inn 0 i inntekt på de månedene næringsinntekten ikke skal medregnes, og årsinntekt i følge skatteoppgjør på de månedene den skal medregnes. *Denne måten å registrere næringsinntekten på bidrar til at månedsinntekten blir lavere enn det som har vært realiteten for de månedene søker hadde næring. Systemet vil alltid dele årsinntekten på 12 for å finne månedsinntekt. Vi har likevel kommet til at det vil bli færre feilregistreringer ved ikke å korrigere beløpet manuelt.*

Kapitalinntekt

Kapitalinntekt fordeles som hovedregel over hele året. Unntak gjelder når kapitalinntekten skyldes renter på forsikringsutbetaling. Rentene skattes det året de blir utbetalt, og regnes som inntjent den måneden de ble utbetalt.

På samme måte som ved næringsinntekt har vi også funnet grunnlag for i noen tilfeller å kunne se bort fra kapitalinntekt månedene før aksjer/fondsandeler har blitt omsatt. Vi har da lagt til grunn at aksjene/fondene har fremkommet som formue på ligningen før de ble omsatt, uten at formuen har bidratt til at søker mistet retten til bostøtte. Tidspunktet for omsetningen har ikke vært planlagt, og ofte skjedd på grunn av akutt behov, samtidig som pengene mottatt etter salg ikke har bidratt til noen stor formue. Vi forutsetter også her at søker har gitt beskjed og sørget for stans/justering av bostøtten på salgstidspunktet. Siden vi foretar en rimelighetsvurdering i disse sakene er det ofte grunn til å ta slike saker opp i felleskap.

Utenlandsinntekt

Utenlandsinntekt fordeles også over hele året. Dersom søker dokumenterer at utenlandsinntekten oppsto eller opphørte i løpet av inntektsåret, vil vi fortsatt ha mulighet til å avkorte kravet tilsvarende.

Barn under 18 år med inntekt

Barn under 18 år med inntekt kommer ikke med verken i a-ordningen eller på søkers ligning.

Psykisk sykdom

Dersom søker blir fanget opp av etterkontroll vil det i hovedsak skyldes høy formue, næringsinntekt og/eller utenlandsinntekt. Dette er forhold det skulle ha vært opplyst om på søknadstidspunkt. Dersom inntekt/formue ikke kan unntas av grunner som nevnt under de forskjellige alternativene foran, vil heller ikke psykisk sykdom med innleggelse gi grunnlag for ikke å kreve tilbake bostøtten.

7. Behandling av saker der bostøttemottaker ikke er tilgjengelig

Død person

Dersom bostøtte har blitt utbetalt til en søker som er avgått ved døden, er utgangspunktet at krav om tilbakebetaling gjøres gjeldende overfor dødsboet. Er det utstedt proklama, og fristen har gått ut når forholdet oppdages, vil imidlertid kravet måtte frafalles. For å få avklart dette, må det som hovedregel sendes forhåndsvarsel om mulig tilbakekrav til boet.

Saker som blir fanget opp av etterkontrollen og der bostøttemottaker er død, overføres til Forvaltningskontoret for videre oppfølging.

Ved ny etterkontroll/ny beregning vil døde personer også kunne få krav på mer bostøtte for det året kontrollen gjelder. Dette innebærer at vi før kontrollen må sjekke folkeregisteret for adresse til boet. Dersom folkeregisteret ikke har ny adresse bør skifteretten kontaktes. Vi registrerer midlertidig adresse og prøver å utbetale bostøtten. Når det har gått tid siden dødsfallet, vil det imidlertid kunne være vanskelig å få utbetalt pengene. Det vil ikke bli gjort ytterligere grep for å få utbetalt pengene til boet.

Dødsfall blir som hovedregel fanget opp av folkeregisteret. Det har imidlertid forekommet at dødsfallet ikke har blitt fanget opp. Eksempel kan være når bostøttemottaker dør i utlandet, og det ikke blir utstedt dødsattest. Det finnes noen få eksempler på tilfeller der dødsfall på grunn av slike omstendigheter ikke er blitt registrert, til tross for at det har gått flere år siden vedkommende døde.

Når en søker dør uten at bostøtten blir stoppet, og arvingen ikke gir beskjed, er dette svindel. Vi har eksempler på at arvinger har måttet påta seg ansvaret for tilbakebetaling av feilutbetalt bostøtte. Ofte vil det imidlertid være vanskelig å få til en slik avtale med arvingen. I slike tilfeller kan det være aktuelt å anmelde forholdet.

Når det ikke er noen arving og bostøtten fortsetter å løpe uten at den tilkommer noen andre enn avdødes konto, kan vi ikke gjøre gjeldende at søker eller noen på søkers vegne ikke har vært i aktsom god tro slik bustøttelova § 10 a – c krever. Husbanken har da ingen hjemmel for å kreve bostøtten tilbake.

Utvandret person – person uten fast bopel

Når bostøttemottaker har utvandret eller flyttet uten å ha meldt adresseendring, vil det også være vanskelig å få meddelt søker at bostøtten vil bli krevd tilbake. I praksis sender vi likevel vedtak til den sist kjente adressen og registrerer krav om tilbakebetaling.

Vi har også eksempler på at folkeregistret registrerer utvandring med flere års tilbakevirkende kraft. Ved undersøkelser viser det seg i en del tilfelle at søker også i perioden etter registrert utvandring, har bodd, og fortsatt bor på søkeradressen. Etter bustøttelova § 1 er det et vilkår for rett til bostøtte, at søker har lovlig opphold i Norge. Når det viser seg at registreringen er gjort med tilbakevirkende kraft, har vi likevel valgt å ikke kreve tilbake den feilutbetalte bostøtten. Vi har lagt til grunn at søker selv ikke kunne vite at registrering som utvandret ville gjelde fra et tidspunkt bakover i tid. Det er imidlertid viktig at bostøtten blir stoppet så snart forholdet blir oppdaget.

8. Tilbakekrav ved transport

Etter bustøttelova § 9 kan bostøtten bli utbetalt til kommunen hvis kommunen har dekket boutgifter for søker (transport). Transport er et forhold mellom søker og kommunen. Ordningen forutsetter at bostøttemottaker har gitt skriftlig informert samtykke til transporten. Det er fortsatt søker som nyter godt av bostøtten gjennom redusert husleie.

Også i slike saker forutsetter vi at søker overholder plikten til å melde fra om endringer. Ved krav om tilbakebetaling av bostøtte der det har vært transport, vil derfor forhåndsvarsel og vedtak bli sendt til søker. Det er med andre ord søker, og ikke kommunen, vi forholder oss til, og det er søker som må betale tilbake urettmessig utbetalt bostøtte.

I tilfeller der feilutbetalingen skyldes feil fra kommunens side, og søker ikke kan lastes for at han ikke har forstått at han mottok uberettiget bostøtte vil vi likevel fortsatt kunne sende en anmodning til kommunen om å betale tilbake bostøtte. Anmodningen skal i slike tilfelle ikke utferdiges som et vedtak.

9. Saksgang når vi krever tilbake bostøtte

Varsel om mulig tilbakekrav av bostøtte

Etter forvaltningsloven § 16 skal en part bli varslet om et mulig vedtak, og få anledning til å uttale seg. Som regel sender vi derfor søker et forhåndsvarsel som opplyser om at vi vurderer å kreve tilbake bostøtte og årsaken til et eventuelt krav. Vi legger også med oversikt over beregningen av kravet. Søker får 3 ukers frist til å komme med innsigelse eller nye opplysninger i saken. Fristen kan gjøres kortere eller lengre dersom det i den enkelte sak anses nødvendig.

Hvis søker har innsigelser og vi tar dem til følge, så avslutter vi kravet. Hvis vi ikke tar innsigelsen til følge, så fatter vi vedtak om tilbakekrav.

Forhåndsvarsling kan unnlates dersom:

- slik varsling ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres,
- parten ikke har kjent adresse og ettersporing av ham vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig, i forhold til partens interesser og til betydningen av varsløst,
- vedkommende part allerede på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg, eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

Vedtak om tilbakebetaling av bostøtte

Når fristen for å komme med innsigelser på forhåndsvarslet har gått ut, fattes det vedtak. Vedtaket er skriftlig og inneholder i stor grad samme informasjon som varselet. Husbankens vedtak om tilbakebetaling er et enkeltvedtak som kan påklages, og søker får 3 ukers frist til å klage på vedtaket.

Klagebehandling

Saksbehandler i Husbanken behandler klage på vedtak. Som hovedregel bør det være en annen saksbehandler som behandler klagen, enn den som fattet det første vedtaket. Hvis saksbehandler opprettholder vedtaket helt eller delvis, informerer vi om at saken kan bringes inn for Husbankens klagenemnd. Søker har 3 ukers frist til å klage til nemnd.

En klage skal være underskrevet av parten ihht Forvaltningsloven § 32. Det hender at vi mottar klager på mail eller klage fra NAV der klagen ikke er underskrevet og det heller ikke foreligger fullmakt. Saksbehandler skal da returnere klagen og be om underskrift/fullmakt, samtidig som det bes om dokumentasjon for påstandene i klagen, dersom dette også mangler. Dersom en klage som ikke fyller formkravet i forvaltningsloven med hensyn til underskrift, men opplysningene med dokumentasjon gir grunn til å endre vedtaket, bør imidlertid saksbehandler omgjøre vedtaket av eget tiltak etter Forvaltningsloven § 35, fremfor å etterspørre manglende underskrift.

Klage til nemnd

Hvis søker ønsker at klagen skal behandles av Husbankens klagenemnd, sammenfatter Husbanken forholdene i saken i en saksframstilling. Denne saksframstillingen sender vi til søker før saken sendes til nemnda. Søker har 3 ukers frist til å komme med innsigelse/nye opplysninger til Husbankens framstilling. Har søker innsigelse til saksframstillingen, vil også disse bli oversendt til nemnda. Nemndas vedtak er endelig og kan ikke påklages.

Forvaltningsloven § 35 – omgjøring uten klage

Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom

- a) endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser eller*
- b) underretning om vedtaket ikke er kommet fram til vedkommende og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort eller*
- c) vedtaket må anses som ugyldig*

Foreligger vilkårene etter første ledd, kan vedtaket omgjøres også av klageinstansen eller av annet overordnet organ.

Bestemmelsen innebærer at Husbanken på ethvert tidspunkt i saksbehandlingen, kan omgjøre vedtak på eget initiativ. Dette er særlig aktuelt når klagefristen for lengst er oversittet og det kommer inn dokumenterte opplysninger som viser at det åpenbart ikke skulle vært et tilbakekrav. Dette kan for eksempel skje når saksbehandler i kommunen oppdager forhold på vegne av bostøttemottakere som er svært ressursvake, og ikke har evnet å ivareta egne interesser.

Slik reglene praktiseres i dag skal ikke en klage behandles uten at søker selv har skrevet under på klagen eller gitt fullmakt. Dette gjelder også når klage kommer på epost uten scannet vedlegg med underskrift. Dersom vilkåret til underskrift ikke er oppfylt, men de nye opplysningene gjør at vi finner at vedtaket er feil, har vi likevel anledning til å omgjøre vedtaket etter Forvaltningsloven § 35.

Klager innkommet etter klagefristen

Vi behandler klager som kommer inn etter at klagefristen er utløpt, når forsinkelsen er begrunnet. Det forekommer for eksempel at forhåndsvarsler og vedtak ikke er kommet frem til klager, og at de først blir oppmerksomme på vedtaket når de mottar krav fra SI. En annen grunn kan være sykdom, eller at mottaker har vært bortreist.

Vi behandler også klager innkommet etter fristen når det er klart at det er grunnlag for å gi klager medhold. Det forutsettes at forholdet er dokumentert. Er det snakk om en lang oversittelse av klagefristen, er det imidlertid mer korrekt å omgjøre vedtaket av eget tiltak dersom klagen gir grunn til endring.

Dersom det ikke er oppgitt noen grunn for at klagen kommer sent og klagen ikke gir grunnlag for å endre vedtaket, informerer vi om at klagefristen er ute. I enkelte tilfeller har vi samtidig gitt en generell orientering om regelverket, for å vise at en rettidig klage heller ikke ville ført frem.

Merk at dersom vi omgjør et vedtak eller avslutter en sak der kravet er oversendt til SI, blir kravet automatisk returnert/slettet hos SI ett døgn etter at vi har avsluttet saken. Det er ikke nødvendig å gi egen beskjed om dette til SI.

Søker kan be om innsyn i saken

Etter forvaltningsloven § 18 har en part adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter når ikke annet følger av unntaksbestemmelsene i §§ 18 og 19.

Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til parten veier tyngre enn behovet for unntak.

Taushetsplikt overfor ektefelle

Ektefellelovens § 39 og ektefelles rett til å krev opplysninger vedrørende økonomiske forhold, kan ikke benyttes som hjemmel for å få utlevert taushetsbelagt informasjon om bostøtte.

Dekning av saksomkostninger – Forvaltningsloven § 36

Forvaltningsloven § 36 første ledd sier:

«Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.»

Når vi blir presentert for slike krav er det ofte slik at advokatbistand ikke hadde vært nødvendig for å få endret vedtaket. Før vi treffer vedtak er det derfor viktig å vurdere om vi tror at kravet ville blitt mindre eller helt falt bort dersom vi hadde hatt mer dokumentasjon. Hvis det er grunn til å tro det, er det bedre å etterspørre opplysninger fremfor å vedta krav og så risikere at søker går til advokat.

10. Innkreving – Statens innkrevingssentral - SI

Statens innkrevingssentral står for innkreving av Husbankens krav. SI har ansvar for både alminnelig innkreving og tvangsinnndrivelse.

Tidligere motregnet vi løpende bostøtte mot krav i de tilfellene skyldner fortsatt har hatt bostøtte. Denne ordningen opphørte fra og med 01.01.2018. Endringen innebærer at samtlige krav skal overføres til SI, uavhengig av om skyldner fortsatt mottar bostøtte eller ikke.

Når det foreligger et gyldig vedtak om tilbakebetaling, oversendes saken til SI.

Vær oppmerksom på at vi som hovedregel ikke ønsker at søker skal innbetale noe på kravet før det er fattet vedtak i saken, og saken er overført til SI. Vi oppgir derfor ikke kontonummer i forhåndsvarsel eller vedtak. Dersom søker tar kontakt og ønsker betalingsinformasjon, oppgir vi likevel kontonummer og betalingsreferanse. Dersom det er viktig for skyldner å få en betalingsavtale raskt, fatter vi vedtak og endrer samtidig frist for oversendelse på saken i ekstranettet, slik at kravet kan bli sendt SI med en gang.

Når vi fatter vedtak i sak der skyldner er død og krav går til arvinger, oppgir vi også kontonummer slik at arving/bobestyrer kan gjøre opp kravet med det samme fremfor å måtte vente på krav fra SI.

Ved ny beregning vil det vil kunne ta opptil ett år før krav blir oversendt SI. Vi oppgir derfor betalingsinformasjon med kontonummer i vedtaket. Søker kan dele opp kravet ved betaling til Husbanken. Vi informerer da om at et eventuelt restkrav vil bli overført til SI dersom ikke alt er betalt på tidspunktet for oversendelse av disse kravene.

Husbanken vil som hovedregel ikke igangsette innkreving før det er fattet endelig vedtak i saken, men dersom det er fare for at kravet kan bli foreldet, kan vi velge å sende kravet til SI selv om det er kommet inn klage og vedtaket ikke er endelig.

11. Behandling av klager som ikke er registrert i TBK system

Det forekommer at krav blir oversendt SI før klagefristens utløp, eller til tross for at det har kommet inn klage innen fristen uten at det har vært hensikten. Det siste skyldes som oftest at klagen ikke er blitt riktig registrert på saken i ekstranettet.

Vi behandler i utgangspunktet også klager selv om de er innkommet etter klagefrist, og etter at de har blitt oversendt SI. Det har tidligere blitt bestemt at krav som kommer inn etter fristen ikke skulle registreres som klage i tilbakekravssystemet. Dette medførte at det ikke ble sendt mottaksbrev til klager. Dette er en saksbehandlingsfeil. I en periode ble alle klager registrert i tilbakekravssystemet for at det skulle gå ut mottaksbrev automatisk. Denne praksisen var imidlertid også uheldig fordi den ga inntrykk av at Husbanken ville behandle alle klager uavhengig av hvor lenge klagefristen var oversittet.

Dokumentsenteret sender nå ut manuelle mottaksbrev når klagen kommer inn etter klagefristens utløp. Der informerer vi om at klagen er for sent innkommet, men at vi vil se på saken og sende svar innen en gitt frist.

Når det er aktuelt å endre et vedtak på grunnlag av en for sent innkommet klage, omgjør vi vedtaket av eget tiltak. Det er derfor heller ikke nødvendig å registrere klage i tilbakekravssystemet.

Når det ikke er aktuelt å endre vedtaket, avviser vi klagen.

Henvendelser om berostillelse hos SI

Dersom klager tar kontakt for å få berostilt innkrevingen, skal saksbehandler som hovedregel gi beskjed om at klager må kontakte SI og be om en utsettelse eller nedbetalingsavtale der.

I noen tilfeller er det vanskelig å avvise klager med et slikt svar. Særlig gjelder dette når for tidlig oversendelse til SI skyldes feil fra Husbankens side, og klager ikke har økonomi til å inngå noen avtale. Forvaltning kan da be SI om at innkrevingen utsettes til en gitt dato. Det legges notat om dette under merknader på saken i ekstranettet. Forvaltningskontoret skal ha beskjed når klagen er ferdigbehandlet og klager ikke har fått medhold, slik at SI får tilsvarende beskjed.

Tilbakebetaling av eventuelt innbetalt beløp

Får klager i etterkant medhold i klagen, vil eventuelle innbetalinger bli tilbakebetalt når kravet slettes. Det er viktig å skille på etterkontroll 2017 saker og andre tilbakekrav saker da disse behandles forskjellig.

Manuelle tilbakekrav saker og etterkontroll saker fra 2016 og tidligere

Slike krav overføres til SI i gammel SI løsning. Disse kravene ligger ikke i Ny reskontro. Når en slik sak har penger til gode må NØKO utbetale fra Agresso.

Krav fra Etterkontroll 2017 og Ny beregnings saker.

Slike krav overføres til SI i ny SI løsning. Disse kravene ligger i Ny reskontro.

Når søker har penger til gode i slike saker skal pengene **utbetales fra Ny reskontro**. Vi må ikke be NØKO om å utbetale fra Agresso. Da blir det feil i reskontroen.

Vi vil få mer opplæring i hva vi gjør når pengene skal utbetales fra Ny reskontro.

Erstatningskrav og krav etter vedtak

Når et forhold er anmeldt og Husbanken får dom for vårt erstatningskrav, får SI tilsendt erstatningskravet fra politiet, i tillegg til at de ofte får vårt vedtak om tilbakekrav i forkant av erstatningskravet. Erstatningskravet har bedre prioritet, slik at vi velger å beholde dette hos SI. SI skal i disse tilfellene gi beskjed til oss når de får inn erstatningskravet, slik at vi kan hente tilbake kravet i regnskapssystemet. Innbetalinger som blir gjort på erstatningskravet skal fortsatt godskrives vårt tilbakekrav.

Får klager i etterkant medhold i klagen, vil eventuelle innbetalinger bli tilbakebetalt når kravet slettes.

Når det gjelder innkrevingen hos Statens innkrevingsentral forøvrig, er dette også beskrevet i Husbankens interne rutine HB 9.D.17.

12. Motregning

Som nevnt innledningsvis har vi fra og med 01.01.2018, ikke lenger foretatt motregning av løpende bostøtte mot tilbakekrav som er omhandlet i denne veilederen. Det blir imidlertid fortsatt foretatt motregning mot krav som skyldes ny beregning etter a-ordningen.

13. Særlig om foreldelse

Foreldelsesfristens utgangspunkt, foreldelsesloven § 2

Foreldelsesfristen for tilbakekrav er 3 år, fra tidspunktet for utbetaling av bostøtten. Det er derfor viktig å få avbrutt foreldelsesfristen før den utløper. Foreldelsesfristen avbrytes hvis

- det utstedes gjeldsbrev som skyldner undertegner. Foreldelsesfristen på gjeldsbrev er 10 år, jf foreldelsesloven § 5, 1. ledd
- det begjæres utlegg innen utløpet av foreldelsesfristen. (10 års foreldelsesfrist fra avholdt utleggsforretning) jf. Foreldelsesloven § 17, 1. ledd
- Forholdet anmeldes og krav om å få dom for erstatningskravet tas med i anmeldelsen, jf foreldelsesloven § 15, 2. ledd, c)
- Bostøttesøker på annen måte erkjenner kravet. Dersom søker foretar delinnbetaling på kravet anses dette som erkjennelse. Foreldelsesfristen anses med dette avbrutt, jf, foreldelsesloven § 14. Motregning av løpende bostøtte, vil imidlertid ikke ha den samme konsekvensen, i og med at skyldner ikke erkjenner kravet ved å betale frivillig. Dersom bostøttemottaker selv søker om reduksjon av motregningsbeløpet, anses imidlertid dette som en erkjennelse av kravet. Vi krever som hovedregel at bostøttemottaker undertegner gjeldsbrev når vi inngår avtale om redusert trekk. Se eget avsnitt om motregning.

Tilleggsfrister

Det forekommer ofte at forholdet ikke blir oppdaget før det har gått mer enn 3 år fra første feilutbetaling. Etter foreldelsesloven § 10, 1. ledd, inntreffer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg kunnskap om fordringen eller skyldneren.

Dette innebærer at vi også for krav som er over 3 år gamle, kan stoppe foreldelsesfristen i å løpe fra det opprinnelige tidspunktet.

Etter § 10, 4. ledd, kan ikke foreldelsesfristen forlenges med mer enn til sammen 10 år. Vi kan altså gjøre krav gjeldende for til sammen 13 år tilbake i tid, når vi regner med de 3 årene som ikke blir rammet av foreldelsen. I disse sakene haster det imidlertid med å fatte vedtak, slik at foreldelsesfristen kan stoppes innenfor det ene tilleggs året. Klarer vi ikke dette, mister vi den delen av kravet som er mer enn 3 år gammelt. Det resterende kravet vil deretter foreldes suksessivt.

14. Når skal forholdet anmeldes?

I en del saker fremstår det som om søker bevisst har gitt uriktige eller misvisende opplysninger for på den måten å tilegne seg rett til bostøtte.

Er det snakk om større beløp, i utgangspunktet over 100 000 kroner, er Husbankens policy at forholdet skal anmeldes. Grunnen til beløpsgrensen er at politiet ofte bare henlegger anmeldelser der det svindlete beløp utgjør under 100 000,-. Der det er snakk om åpenbare forsøk på svindel, for eksempel i saker der søker har forfalsket dokumenter, anmeldes forholdet også når det er snakk om mindre beløp.

I tilfeller der Husbanken får kjennskap til bedrageriet fra NAV, og NAV velger å anmelde, skal vi anmelde forholdet uavhengig av størrelsen på det feilutbetalte beløpet.

Ved anmeldelse vurderer saksbehandler om forhåndsvarsel skal sendes samtidig med at forholdet blir anmeldt. Noen ganger er det nødvendig å vente med forhåndsvarsel/vedtak på grunn av faren for bevisforspillelse.

I noen tilfeller blir Husbanken kontaktet direkte av politiet og anmodet om å anmelde et forhold der vi i utgangspunktet ikke har hatt holdepunkter for å anta at noe var galt. I slike tilfeller kan opplysningene vi får være svært sparsommelige. Det kan da være grunn til å vente med å registrere krav om tilbakebetaling til det er avsagt dom i saken, hvilket gir et konkret bevis for at bostøtten har vært urettmessig.

I andre tilfeller kan de opplysningene og bevisene vi har mottatt være så klare, at saksbehandler finner det riktig å sende forhåndsvarsel, eventuelt treffe vedtak uten forhåndsvarsel, med det samme. I saker der vi finner at forholdet er tilfredsstillende bevist, er det ønskelig å fatte vedtak så raskt som mulig. Som hovedregel vil løpende bostøtte bli stanset. I mange tilfeller dreier det seg imidlertid om forhold som ligger litt tilbake i tid, der bostøttemottaker har, eller får krav på bostøtte mens saken er under behandling. Her er det ønskelig å treffe vedtak om tilbakekrav raskt, for å kunne avregne vårt krav mot den løpende støtten.

Uavhengig av rekkefølgen, er det viktig at Husbanken i anmeldelsen ber om at det i straffesaken reises krav om sivil dom på vårt erstatningskrav overfor anmeldte. Dette avbryter foreldelsesfristen etter foreldelsesloven § 15, 1. ledd, siste pkt. Dersom det blir avsagt dom for erstatningskravet, vil vi også ha fortrinnsrett i henhold til dekningsloven § 2-8 b), ved en eventuell gjeldsordning. Dette er det nærmere redegjort for i HB 9.D.17.

15. Maskinelle og manuelle saker

Maskinelle saker

Maskinelle saker er saker der kravet oppstår som følge av årlige automatiske etterkontroller. Disse brevene genereres maskinelt. Når ligning for foregående år foreligger, beslutter Forvaltningskontoret at det skal foretas kontroll mot bostøttesakene. Deretter besluttes dato for kjøring av forhåndsvarsler. Det gis en frist på 3 uker for å komme med innsigelse. I de sakene det kommer innsigelse, vil saksbehandler i bostøttepoolen, fatte manuelt vedtak. Etter ca 6 uker blir det kjørt ut maskinelle vedtak på de sakene der det ikke har kommet inn noen innsigelse. I realiteten behandler derfor poolen innsigelser som kommer inntil vedtak blir fattet, det vil si 6 uker etter forhåndsvarselet.

For etterkontrollen for 2017, er fristen forkortet til 3 uker, samtidig som kravene sendes umiddelbart til SI på grunn av faren for foreldelse.

Manuelle saker

Manuelle saker er alle saker der det ikke sendes ut maskinelt varsel og vedtak. Dette gjelder saker der det er kommet innsigelse på forhåndsvarsel ved etterkontroll, samt der kravet skyldes andre forhold enn etterkontrollen. Andre årsaker til feilutbetalinger kan være:

- at en eller flere i husstanden er ikke påført søknaden
- at søker har flyttet fra boligen uten å melde flytting
- at det er mangler ved inntektsopplysningene
- at det er gitt feil opplysninger om lån eller andre boutgifter
- at det ikke er opplyst om inntekter fra skattefri utleie
- at boligen tilfredsstillende ikke kravene til selvstendig boenhet med egen inngang, kjøkken og bad
- at bostøttemottaker er student uten barn i husstanden
- at bostøttemottaker er død, uten at dette har blitt fanget opp av systemet

I disse sakene er det Forvaltningskontoret som sender ut forhåndsvarsel og fatter vedtak. Bostøttepoolen fatter manuelle vedtak på saker der det kommer inn innsigelser på maskinelle forhåndsvarsler. Men Forvaltningskontoret behandler også noen av etterkontrollsakene manuelt. Dette er saker der det foreligger spesielle omstendigheter som gjør at det bør ses nærmere på saken, før varsel sendes ut. Følgende etterkontroll saker blir plukket ut for manuell behandling:

søker er død

saken har eksisterende tilbakekrav

vedtatte terminer er ikke utbetalt

Saker med formuestillegg på grunn av ligningsverdi i eid bolig

16. Behandling av manuelle saker i kommunen og i Husbanken

Maskinelle saker

De fleste tilbakekravssakene oppstår som følge av etterkontrollen. I disse sakene er kommunens oppgave i hovedsak å sørge for at søker får den veiledningen og hjelpen han/hun trenger. Hvis søkere sender innsigelse eller klage til kommunen i etterkontroll saker, må kommunen videresende disse til Husbanken. Kommunen må gjøre dette straks, slik at innsigelsen blir registrert før utløp av fristen.

Manuelle saker - oppgaver i kommunen

Kommunens oppgaver i manuelle saker, er som regel større. Kommunen står som avsender på brev med bostøttevedtak, og feil blir ofte avdekket ved at brev kommer i retur. Videre er saksbehandler i kommunen den som er i direkte kontakt med søker, og feil oppdages gjerne i forbindelse med samtaler, klage på vedtak, eller søknad om startlån o.a.

Før eventuell oversendelse av et tilbakekrav, må saksbehandler undersøke forhold som kan underbygge mistanken. Aktuelle forhold å sjekke:

- Folkeregisteret – hvem har vært registrert bosatt i boligen, og fra hvilket tidspunkt? Når er flytting meldt, og hvilken dato gjelder flyttingen fra?
- Ligningsregisteret – hvilken inntekt har søker hatt det aktuelle året, og hvilken inntekt har husstandens øvrige medlemmer?
- Innkalle til møte?
- Telefon – hvilken adresse står søker eller påstått samboer registrert med i Gule sider?
- Internett/sosiale medier – finnes det opplysninger om personen, for eksempel på facebook, som sier noe om sivil status eller bostedsadresse?

- Teknisk etat - er det en bolig for én husstand, tomannsbolig eller bolig godkjent med sokkel/utleieenhet?

Hvis kommunen finner holdepunkter for at bostøtten er urettmessig utbetalt, lager saksbehandler et notat om forholdet som sendes Husbanken. Notatet skal beskrive hva mistanken bygger på. Hvis mulig er det en fordel om det skrives noe om mottakers egen aktivitet i søknadsbehandlingen og ved utbetalingene. Kommunen skal også være behjelpelig med å fremskaffe nødvendig dokumentasjon. Kopi av undertegnet søknad skal alltid følge med. Saksbehandler bør samtidig legge inn en merknad i notatfeltet på bostøttesaken i ekstranettet.

Manuelle saker – oppgaver for Husbankens bostøttepool

Bostøttepoolen foretar gjennomgang av notatet kommunen har sendt inn, og sjekker om det er behov for ytterligere opplysninger eller dokumentasjon. Saksbehandler oppretter deretter sak om tilbakekrav i tilbakekravssystemet i ekstranettet. Se egen brukerveiledning HB 9.D.14 Når saken er ferdig registrert med notat, overføres saken til Forvaltningskontoret. Nødvendig dokumentasjon skal ligge på saken i ephorte.

I forbindelse med at saken blir overført til Forvaltningskontoret, må bostøttepoolen også vurdere og eventuelt sørge for at løpende bostøtte blir stanset. Dette gjøres ofte i samråd med Forvaltningskontoret.

Manuelle saker - oppgaver for Forvaltningskontoret (LFOR)

Når forvaltningskontoret mottar saken, foretar saksbehandler en ny vurdering av om det skal treffes vedtak om tilbakebetaling og også en vurdering av om forholdet skal anmeldes. Som hovedregel er det forvaltningskontoret som sender forhåndsvarsel og tar imot innsigelser fra bostøttemottaker, og står for den øvrige saksbehandlingen.

Unntaksvis vil konklusjonen være at saken ikke skal forfølges og saken stoppes. Konklusjonen blir lagt inn som notat på tilbakekravssaken i ekstranettet, slik at informasjonen er tilgjengelig for bostøttepoolen. Slik systemet fungerer i dag, bør notat også legges inn i bostøttesaken. Kommunen har pr i dag ikke tilgang til tilbakekravssystemet i ekstranettet.

Veileder sist oppdatert 28.01.20